

Kabinet
Koninkrijk
Ingevoerd: 27 APR 1976
Rechtspraak
Categorie: II

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 3 - 1976

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

11

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht nr. 3 - 1976
(Tijdvak van 1-3-1976 t/m 31-3-1976)

I N H O U D

Nr. 1273.004

	Blz.
Politieke heroriëntatie van de KEN ml voltooid	1
De binnenlandse politiek van de CPN	6
Nederlandse Vrouwenbeweging	9
Algemeen Nederlands Jeugdverbond	12
Trotskisme	14
Polemiek en kritiek binnen de communistische gemeenschap	19

Politieke heroriëntatie van de KEN ml voltooid

De politieke heroriëntatie van de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland - marxistisch-leninistisch (KEN ml), die medio 1975 begon, is thans nagenoeg voltooid. De veranderde opstelling betrof tot nog toe voornamelijk de theoretisch politieke basis van de organisatie. Nu is het stadium bereikt, waarin de theoretische aanpassingen praktische consequenties moeten gaan krijgen.

De gewijzigde politieke inzichten van de KEN ml zijn een gevolg van een vergaande oriëntatie op de analyse van de internationale politieke situatie door de Chinese Communistische Partij (CPCh). Zij begonnen zich af te tekenen nadat een studentendelegatie van de KEN ml een bezoek aan de Chinese Volksrepubliek had gebracht. De Chinese analyse van de wereldsituatie zou zijn opgesteld door partijvoorzitter MAO TSE-TOENG en is voor het eerst verwoord door de inmiddels verguisde TENG HSIAO-PING in een rede tijdens een speciale zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 10 april 1974.

Grondslag van deze analyse is het door de CPCh geconstateerde feit dat het maatschappelijk karakter van de Sowjet-Unie fundamenteel veranderd is. Dat land zou niet langer een "socialistisch land" zijn, maar omgevormd zijn tot een imperialistische mogendheid. De kwalitatieve verandering van de Sowjet-Unie heeft een grondige verschuiving in de internationale situatie tot gevolg gehad. Deze ontwikkeling brengt voor marxisten-leninisten de noodzaak mee hun opstelling ten opzichte van de internationale én nationale politieke situatie ingrijpend te herzien. Voor hen bestaat er nu niet langer één hoofdvijand, het Amerikaanse imperialisme, maar is er een nieuwe bijgekomen, te weten het Russische sociaal-imperialisme, die zelfs de gevaarlijkste is van de twee om de wereldhegemonie strijdende supermachten.

De Westeuropese marxisten-leninisten, die zich achter deze Chinese wereldanalyse stellen, ondervinden bij het ontwikkelen van een analyse van de eigen nationale situatie een bijzonder probleem. Aan de ene kant zijn zij immers min of meer gedwongen het Russisch sociaal-imperialisme als hoofdvijand nummer één te beschouwen, terwijl zij aan de andere kant slechts kunnen vaststellen dat de Westeuropese samenleving primair gebukt gaat onder een allesomvattend Amerikaans hegemonisme. Sommige marxistisch-leninistische groepen, zoals in Nederland de KEN ml, komen via een inge-

wikkelde dialectische redenering tot de conclusie, dat de Westeuropese landen juist door hun afhankelijkheid van de Verenigde Staten het slachtoffer dreigen te worden van een intensief economisch, politiek en militair offensief van de SU. De politieke strijd tegen het Russisch sociaal-imperialisme heeft voor deze groepen dan ook de hoogste prioriteit.

De meeste Nederlandse marxistisch-leninistische groeperingen beschouwen echter het Amerikaanse imperialisme en de daarmee verbonden nationale bourgeoisie nog steeds als de hoofdvijand van de Nederlandse arbeidersklasse. Wel besteden zij in het algemeen wat meer aandacht aan de activiteiten van de Sowjet-Unie, leveren zij scherpere kritiek op de pro-Russische aanhang in Nederland en roepen zij op tot waakzaamheid en internationale solidariteit tegen het sociaal-imperialisme.

Binnen de KEN ml is in het afgelopen half jaar fel gediscussieerd over de te volgen politieke lijn zowel ten aanzien van de nationale als de internationale situatie. Resultaten van deze discussies zijn onder meer vastgelegd in extra bijlagen bij het maandblad van de KEN ml, de "Rode Tribune" (RT). In deze bijlagen werd achtereenvolgens ingegaan op:

- de door de CPCh ontwikkelde wereldanalyse (RT 46);
- de standpunten van de KEN ml ten aanzien van het oorlogsgevaar en de NAVO (RT 47);
- de positie van de "Derde Wereld" (RT 48);
- de positie van de EEG ten opzichte van de supermachten (RT 49) en
- de houding die de vakbeweging in de strijd tegen de supermachten moet innemen (RT 50).

In nog volgende bijlagen zullen de standpunten van de KEN ml met betrekking tot meer praktische problemen worden uiteengezet.

Eerder is in dit kader (MO 11/75) de beoordeling van de NAVO door de KEN ml weergegeven. De KEN ml heeft ook nadien in verscheidene artikels laten blijken, dat zij een nauwelijks verhulde voorstander van de NAVO is geworden.

In de extra-bijlagen is vooral ingegaan op de mogelijkheden, die de landen van de "Tweede Wereld" (waartoe de Westeuropese landen behoren) en de landen van de "Derde Wereld" (de ontwikkelingslanden) hebben om het hegemonistische streven van de twee supermachten te weerstaan. Omdat in de marxistische visie de economie de bepalende factor is van het maatschappelijk leven, heeft het ontwikkelen van een van de supermachten onafhankelijke economische orde door de landen van de Tweede en Derde Wereld

volgens de KEN ml de hoogste prioriteit. In dit kader steunt de KEN ml het streven van de landen van de Derde Wereld naar een "Nieuwe Economische Orde", het tot stand komen van kartels van grondstoffenproducerende landen en van verdragen, die de betrekkingen tussen landen van de Tweede en Derde Wereld verbeteren. (Zoals de in februari 1975 te Lomé (Togo) gesloten overeenkomst tussen de EEG en 49 ontwikkelingslanden uit Afrika, de Pacific en het Caraïbisch gebied.)

Ook de Westeuropese landen moeten streven naar zo'n nieuwe economische orde. Zij zullen volgens de KEN ml onderling nauwer moeten gaan samenwerken. Zelfs acht de KEN ml het noodzakelijk dat er een "soort Europese overheid gecreëerd wordt, met ruime bevoegdheden op het vlak van de buitenlandse politiek, de defensie en het industriële beleid" (RT 50). De EEG-landen moeten, "net als de twee supermachten gaan beschikken over een krachtig centraal staatsapparaat, dat de sleutelsectoren van de economie aantrekt en leidt, met name via de defensieproductie, en dat in staat is onderwijs, wetenschap enz., te coördineren ten behoeve van de industrie" (RT 49, bijlage). Dat zo'n centralisering van West-Europa in een "Politieke Unie" kan leiden tot het ontstaan van een derde supermacht naast de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie wordt door de KEN ml wel onderkend, maar zij maakt zich daarover op dit moment geen zorgen. In de discussies wordt dit onderwerp ook genegeerd of stelt men simpelweg "dat de politieke wil om een nieuwe supermacht te vormen in Europa ontbreekt"!

De oriëntatie van de KEN ml op een sterk en gecentraliseerd West-Europa heeft uiteraard consequenties voor haar opstelling in de binnenlandse klassenstrijd. Toetsing van de zich daarin voordoende problematiek geschiedt aan de hand van de allesoverheersende vraag welke betekenis er aan gehecht kan worden in de strijd tegen het hegemonisme. Omdat de strijd voor de ontwikkeling van een onafhankelijke Westeuropese economie centraal staat, kan van de KEN ml niet verwacht worden dat zij zich in grote mate zal inzetten voor de arbeidersbelangenstrijd. Strijd voor verbetering van de financiële positie van de arbeiders wijst zij op voorhand zelfs af, omdat daardoor het Westeuropese monopolie-kapitaal wordt verzwakt en dus de afhankelijkheid van de supermachten wordt vergroot. In feite komt de stellingname van de KEN ml neer op propaganda voor de ontwikkeling van het Westeuropees monopoliekapitalisme naar een soort Westeuropees staatsmonopoliekapitalisme, van waaruit doorgestoten zou moeten

worden naar een socialistisch West-Europa.

Voornaamste doel van de KEN ml is thans om op basis van haar theoretische uitgangspunten een brede politieke beweging tot stand te brengen. De activiteiten van de leden in bestaande en nog op te richten massa-organisaties wordt daarop gericht. Zo'n brede politieke beweging kan volgens de KEN ml niet goed functioneren zonder dat de dragende kracht daarvan, nl. de politieke partij die het hegemonisme alzijdig kan analyseren, gegrondvest is. De oprichting van die partij, die vermoedelijk "Partij voor Socialisme en Onafhankelijkheid" gaat heten, zal in de tweede helft van 1976 moeten plaatsvinden. De nieuwe partij zal waarschijnlijk deelnemen aan de komende parlementsverkiezingen.

De absolute prioriteit, die de oprichting van de partij binnen de KEN ml heeft gekregen, is duidelijk merkbaar in de activiteiten van enkele door de KEN ml opgerichte massa-organisaties. Enkele massa-organisaties, die op het punt stonden zich als landelijke organisatie te presenteren - zoals de Socialistische Arbeidersvereniging en de Socialistische Vrouwenbeweging - hebben zelfs opdracht gekregen hun activiteit voor onbepaalde tijd geheel te staken. Slechts de in januari opgerichte "Beweging voor Vrijheid en Onafhankelijkheid" (BVO) en het medio 1975 opgerichte, maar tot nog toe inactieve "Socialistische Studentenfront" (SSF) is ruimte gelaten voor eigen activiteiten.

Gezien de politieke lijn van de KEN ml is het vrij logisch dat de activiteiten van de BVO, die te beschouwen is als de anti-imperialistische organisatie van de KEN ml, zich voornamelijk keren tegen het opdringende Russisch sociaal-imperialisme. Voornaamste doel op korte termijn is het ombuigen van de politieke stootrichting van de anti-imperialistische beweging in Nederland, die - overigens terecht volgens de KEN ml - in de zestiger en zeventiger jaren exclusief anti-Amerikaans was.

De BVO stuit daarbij op de moeilijkheid dat het Russisch sociaal-imperialisme zich minder openlijk presenteert dan het Amerikaanse imperialisme. Binnen de BVO is dan ook kort na de oprichting een onderzoek gestart naar de invloed van "het hegemonisme van de SU in Nederland". Deelresultaten van dit onderzoek zijn al gebruikt tijdens de op 14 maart j.l. te Amsterdam gehouden teach-in over de rol van de Sowjet-Unie in de wereld. Het onderzoek omvat in hoofdzaak vier aspecten van Russische activiteit in Nederland:

1. de economische activiteiten;
2. militaire en strategische aspecten;
3. activiteiten van de geheime diensten KGB en GRU;
4. beïnvloeding door propaganda vanuit de Sowjet-Unie.

De verschillende onderzoektaken zijn verdeeld over de afdelingen van de KEN ml. Voor het onderzoek naar de activiteiten van KGB en GRU werden richtlijnen uitgevaardigd voor eventuele beveiliging van de ingewonnen informatie en van de bronnen waaruit deze verkregen is.

Uit het feit dat de leiding van de KEN ml heeft toegestaan dat aan de uitbouw van het SSF gewerkt mag worden in de voorbereidingsfase van de partijvorming, kan afgeleid worden dat de KEN ml op korte termijn de grootste aanhang voor haar politiek onder studenten denkt te vinden. Het elitaire, intellectualistische karakter van de KEN ml - nagenoeg alle leden studeren of zijn afgestudeerd - zal daardoor nog versterkt worden.

Deze beperking van de sociale samenstelling van de KEN ml en het streven naar de vorming van een eigen partij zijn vermoedelijk niet geheel overeenkomstig de wensen, die de studentendelegatie van de KEN ml het vorige jaar door de CPCh werden meegegeven. De CPCh had de delegatie met nadruk gewezen op de noodzaak zich onder de leiding te stellen van "de marxistisch-leninistische partij" en had bovendien aangedrongen op activiteiten, die de éénwording van de Nederlandse marxistisch-leninistische beweging bevorderen.

De KEN ml heeft andere marxistisch-leninistische organisaties weliswaar benaderd voor besprekingen, maar zij zal niet staande kunnen houden dat zij serieuze pogingen heeft ondernomen om de eenheid ook werkelijk te bereiken. Binnen de KEN ml zelf is nauwelijks gediscussieerd over de noodzaak om met andere organisaties samen te werken. Evenmin is de politiek van andere marxistisch-leninistische groepen besproken. Het onafhankelijk van andere groepen ontwikkelen van een nieuwe politieke lijn, alsmede het voorgenomen oprichten van "de" nieuwe partij hebben de kansen op eenwording van de marxistisch-leninistische beweging in Nederland bepaald niet vergroot. Recente kritieken van andere marxistisch-leninistische organisaties op de politieke lijn van de KEN ml doen vermoeden dat samenwerking tussen de betrokken organisaties vooralsnog onmogelijk is.

De binnenlandse politiek van de CPN

Zoals gebruikelijk heeft CPN-voorzitter H.J. HOEKSTRA in de op 20 en 21 maart gehouden vergadering van het partijbestuur (de eerste in dit jaar) de balans opgemaakt van de politieke situatie en de positie van de CPN daarin. Vrijwel altijd valt zo'n balans uit in het voordeel van de "progressieve krachten", met de kanttekening dat die zich door het ontbreken van onderlinge eenheid niet als de voornaamste maatschappelijke kracht manifesteren. Het is de taak van de CPN deze krachten onder haar hoede te brengen op de weg naar het "socialisme". In massa-acties dient deze latente onderstroom, waarvan communisten en socialisten de kern moeten vormen, zich te profileren en te versterken.

In de van tijd tot tijd door de CPN-leiding te maken analyse gaat het er in de eerste plaats om vast te stellen waar zich de progressieve krachten bevinden, een gemeenschappelijke noemer te ontwerpen om ze bij elkaar te brengen en uitzicht te bieden op te verwachten resultaten. Ten tijde van de voorlaatste partijbestuurszitting (december 1975) werden in het algemeen al diegenen, die te lijden hebben van de huidige regeringspolitiek, beschouwd als de basis waarop een "werkelijk progressieve regering" zou moeten steunen. In de jongste partijbestuursvergadering heeft voorzitter HOEKSTRA nader aangegeven welke categorieën hem daarbij precies voor ogen staan. Het blijkt dan vooral te gaan om een stroming in de vakbeweging, met name de Industriebond NVV, die door de CPN als oppositioneel beschouwd wordt omdat zij verdediging van de koopkracht (het voornaamste element in de anti-crisis-politiek, die de CPN voorstaat) vooropstelt. Daarnaast signaleerde HOEKSTRA oppositionele stromingen in zowel de PvdA als de confessionele partijen, die geleid worden door de behoefte om nationale belangen veilig te stellen. Uit deze stromingen zouden mensen naar voren moeten komen, die een op nationale belangen gerichte regering dienen te bemannen.

Of de door de CPN gemaakte analyse wel of niet met de werkelijkheid overeenkomt is, gezien de positie van de CPN in de Nederlandse politieke verhoudingen, niet zo belangrijk. Van belang is wel of de CPN-leiding er haar leden en sympathisanten mee tot zodanige activiteit kan stimuleren dat bestaande onvrede omgezet kan worden in een brede, door de CPN te sturen oppositie. Het stadium, waarin Nederland op het ogenblik verkeert in haar ontwikkeling tot socialistisch land, is immers,

volgens de strategie van de CPN, nog altijd dat van de massa-acties onder het motto van belangenbehartiging van de werkende bevolking. In massa-acties tekent zich af wie tot de progressieve krachten gerekend kunnen worden. De analyse van de CPN-voorzitter mondde dan ook uit in de noodzaak tot het ontketenen of stimuleren van acties. De verwezenlijking van het geschilderde toekomstperspectief is voor de korte termijn van secundair belang.

Voor de CPN-leden bevat de toespraak van hun voorzitter nauwelijks nieuwe elementen of het zou moeten zijn dat de PvdA, van oudsher het eerst aangewezen object voor de eenheidspolitiek, weer wat verder uit de belangstelling is geraakt. Overeenkomstig de geldende analyse zijn het nu met name de socialisten in de vakbeweging, die de CPN als haar bondgenoten beschouwt. Ook inzake de eenheidspolitiek aan de basis schijnt de CPN van de PvdA onder de huidige leiding weinig meer te verwachten. De CPN-afdelingen hebben consigne gekregen niet in te gaan op voorstellen voor gezamenlijke 1-mei-vieringen.

Sedert het begin van de huidige kabinetsperiode heeft de CPN-leiding zich een steeds harder wordende houding tegenover de PvdA aangemeten zonder dat er van toenadering tot andere groeperingen of van grote in zelfstandige acties behaalde successen sprake was. Opdat de CPN-leden zich hierdoor niet zullen laten ontmoedigen, meldde partijvoorzitter HOEKSTRA in zijn in De Waarheid gepubliceerde rede, dat de CPN bij de massa aan vertrouwen wint en sprak hij lovend over de op 21 februari gehouden Nationale Manifestatie. Wellicht zal een aantal partijleden ook inspiratie putten uit de positieve wijze waarop de CPN-voorzitter sprak over het 25ste congres van de CPSU. Hij stelde vast dat de opvattingen van CPN en CPSU op vele punten, met name waar het gaat over de crisis in het kapitalisme, met elkaar overeenkomen en dat de Sowjet-Unie "de natuurlijke bondgenoot is van de Nederlandse bevolking". Zo wordt het isolement, waarin de CPN zich ten aanzien van binnenlandse politieke groeperingen bevindt, althans ten dele gecompenseerd doordat zij zich in internationaal opzicht door een machtige bondgenoot gesteund weet. De verbeterde relatie met de CPSU vormt waarschijnlijk ook de basis van door de CPN te nemen initiatieven op het terrein van vrede en ontwapening, dat tot dusverre grotendeels aan de pro-Russische communisten werd overgelaten. Een aanknopingspunt wordt gezocht in een medio januari door de Nederlandse bisschoppen uitgegeven verklaring over dit onderwerp.

De afstand, die de CPN genomen heeft van de opvattingen van linkse politieke partijen en vakbonden, geeft haar alle vrijheid om waar mogelijk de regeringspolitiek in de wielen te rijden. De rede van HOEKSTRA vakt echter niet de indruk dat de CPN-leiding veel concrete mogelijkheden ziet om een massale oppositiebeweging tot stand te brengen. Illustratief is het feit, dat regionale manifestaties, die in alle districten gehouden hadden moeten worden om de kracht van de CPN te demonstreren, nu alleen nog op het programma staan in Amsterdam, Limburg en Groningen. Maar al zal dan een brede oppositionele, door de CPN gekanaliseerde beweging niet gemakkelijk van de grond komen, een consequentie van de huidige opstelling kan zijn, dat de CPN op terreinen waar zij traditioneel een sterke positie heeft, zich agressiever gaat manifesteren.

*

* *

Nederlandse Vrouwenbeweging

Op 6 en 7 maart j.l. werd in het Forestershuis te Amsterdam het 10e Congres van de NVB gehouden. Op basis van een vertegenwoordiging van 1 op 12 leden woonden 176 vrouwen het Congres bij, waaruit kan worden geconcludeerd dat de NVB momenteel minstens 2000 (tweeduizend) leden moet tellen. Na de openingsrede van de scheidende voorzitter, mevrouw G. van der LAAN-Woudenberg, werd de congresrede uitgesproken door de landelijk secretaresse, mevrouw G. DIVENDAL-Klok. In haar rede behandelde zij de volgende punten:

- de grote groei van de NVB gedurende de laatste twee jaar (200 nieuwe leden);
- de strijd voor gelijke lonen;
- de gevolgen van de werkloosheid voor huisvrouw en gezin;
- kritiek op de regering Den UIJL;
- de strijd tegen de toenemende bewapening;
- het in gebreke blijven van andere vrouwenorganisaties, met name van de "Roos Vrouwen".

Uit de rede van mevrouw H.J. van OMMEREN-Averink, lid van het partijbestuur van de CPN, kan worden afgeleid dat de NVB een nevenorganisatie van de Communistische Partij van Nederland is en dat ook uitdrukkelijk wil zijn. Zij verklaarde n.l. "dat de NVB haar strijd voor de zaak van de vrede, de vrijheid en het geluk van de mensheid zal voeren met die partijen en organisaties die eenzelfde doel nastreven en dat betekent op dit moment en hier dat zij nauw wil samenwerken met de CPN!".

Ook uit de door de NVB tijdens het Congres gevoerde leuzen bleek duidelijk de verbondenheid met de CPN. Deze leuzen waren:

- verdediging van het levenspeil;
- minder geld voor de bewapening;
- volledige opheffing van de discriminatie van de vrouw;
- tegen de aantasting van de sociale uitkeringen;
- steun aan democratische en nationale bevrijdingslegers;
- geen steun aan fascistische regimens.

Het nieuwe, op democratisch-centralistische wijze gekozen hoofdbestuur van de NVB telt 31 leden - gemiddelde leeftijd ruim 42 jaar - met als voorzitter mevrouw H. HOOGKAMP-Kok (22-3-42).

Uit de discussie bleek dat het Gewest Zaanstreek voorlopig is opgeheven. De heren R.J.WALRAVEN, politiek secretaris van het CPN-district Amsterdam, en J.MOELEE woonden als afgevaardigden van de CPN het congres bij. Namens het ANJV was de voorzitter J.BOSMA aanwezig en namens de "Rooie Vrouwen" de voorzitster P.van de MERWE.

Aangezien uit het verslag van het 10e Congres gemakkelijk zou kunnen worden geconcludeerd dat de NVB een echte strijdbare communistische organisatie is die op vele terreinen activiteiten ontplooit, is enige relativering wel gewenst.

Sinds het 9e Congres van de NVB eind 1971 is het scala van activiteiten wel uitgebreid, maar de NVB lijkt nog altijd niet bij machte te zijn zelfstandig acties te ondernemen en tot een goed einde te brengen.

Het sturen van solidariteitstelegrammen aan bezetters en bezetsters van bedrijven is natuurlijk een eenvoudige zaak en de kans daartoe wordt dan ook aangegrepen waar zich die maar voordoet. Enige leden laten deelnemen aan de door het ANJV georganiseerde "picket-lines" tegen het SUHARTO-regiem en tegen de doodvonnissen in Spanje lukte ook nog wel. Anders gesteld was het echter met de door de NVB voorgenomen demonstratie op de Maasboulevard te Rotterdam als solidariteitsbetuiging voor de actievoerende schippers (augustus 1975). Aangezien daar slechts enkele NVB-vrouwen aanwezig waren en bovendien de schippersvrouwen niet te bewegen bleken mee te doen, moest de demonstratie worden afgelast.

Niet veel beter verging het de door de NVB zelfstandig georganiseerde handtekeningenactie tegen verhoging van de aardgasprijzen. Deze reeds in november 1975 - middels vele publicaties aangekondigde - aangevangen actie verwaterde spoedig. Pas in maart 1976 konden als schamel resultaat van 4 maanden actie, die voornamelijk op markten en bij spoorwegstations werd gevoerd, 22.500 handtekeningen aan de tweede voorzitter van de Tweede Kamer worden aangeboden.

De oorzaak van dit falen ligt opgesloten in de klacht die in de weinige, slecht bezochte vergaderingen steeds weer wordt gehoord, n.l. dat het merendeel van de leden niet of nauwelijks te bewegen is "de straat op te gaan". Na herhaalde aansporingen van het Hoofdbestuur valt er weliswaar vaak enige opleving waar te nemen, maar na verloop van tijd blijkt alles dan weer op het oude peil te zijn teruggevallen. De opheffing van het Gewest Zaanstreek zou ook het gevolg van de inactiviteit

van de leden zijn. De strijdlust van de leden ontplooft zich vaker in onderlinge ruzies over het bekleden van bepaalde functies dan in de door het Hoofdbestuur gewenste activiteiten.

Mogelijk in het besef van de betrekkelijke onmacht van de NVB om zelfstandig succesvolle acties op te zetten, is er tijdens het 10e Congres op geweest dat de samenwerking, die rond de abortuswetgeving tot stand gekomen is, gecontinueerd moet worden, waarbij gestreefd moet worden naar uitbreiding van de doelstellingen met de strijd tegen de huurverhogingen, voor betere kinderopvangmogelijkheden en tegen de aantasting van de kinderbijslag.

De hier bedoelde samenwerking vond tot dusverre plaats in het in december 1974 opgerichte Comité "Wij Vrouwen Eisen", waarin aanvankelijk de "Rooie Vrouwen", de "Werkende Vrouwen in het NVV", "Man Vrouw Maatschappij" en "Dolle Mina" zich hadden verenigd en tot welk comité de NVB pas na lang aarzelen toetrad.

Volgens het orgaan van de NVB: "Vrouwen" heeft de NVB thans in vele afdelingen het initiatief genomen tot samenwerking met andere vrouwenorganisaties in "Wij Vrouwen Eisen".

Het communistische dagblad "De Waarheid" beijvert zich inmiddels om via herhaalde publikaties de aandacht te vestigen op dit comité en de daardoor op 24 april a.s. te Amsterdam te organiseren demonstratie om kracht bij te zetten aan de eisen ten aanzien van het abortusbeleid van regering en parlement.

*

* *

Algemeen Nederlands Jeugdverbond

Activiteiten

De activiteiten van het ANJV waren in de afgelopen maand te verdelen in de solidariteitsacties voor Angola, de strijd tegen de jeugdwerkloosheid en de ledenwerfcampagne.

Een in Utrecht gevormde "steungroep voor Angola" - onder meer bestaande uit vertegenwoordigers van ANJV, CPN, PPR, PSP en PvdA - organiseerde een collecte met het doel om f 15.000,- bijeen te brengen voor de uitrusting van een mobiele medische brigade in Angola. (Volgens het dagblad "De Waarheid" werd een bedrag van f 12.000,- bereikt).

Ook in Haarlem werd door het daar opgerichte "Solidariteitskomitee voor Angola" - waarin o.m. ANJV, CPN, PvdA en de Werkgroep Zuid-Afrika vertegenwoordigd zijn - een collecte voor de Volksrepubliek Angola gehouden.

Een "jongerenkomitee" in Tilburg, ondersteund door ANJV, KWJ, CPN-afd. Tilburg, het scholierenkomitee en het werklozenkomitee, nam het initiatief tot een manifestatie tegen de jeugdwerkloosheid.

In Rotterdam werd op initiatief van het ANJV, het NVV-Jongerencontact (district Zuid-Holland) en andere "samenwerkende komitees" van Zuid-Holland op 27 maart een demonstratie tegen de jeugdwerkloosheid georganiseerd. Het landelijk bestuur van het NVV-Jongerencontact distancieerde zich van de demonstratie omdat de eisen, zoals die geformuleerd waren in de manifestatiekrant, niet door het NVV en het Jongerencontact onderschreven kunnen worden.

De omstreden eisen zijn:

- Geen ontslagen maar behoud en uitbreiding van de werkgelegenheid;
- minimumloon naar 18 jaar;
- omhoog de percentages van de uitkeringen en verlenging van de termijnen;
- betere bemiddeling op arbeidsbureaus; uitbreiding van het aantal jeugdconsulenten en geen discriminatie bij bemiddeling en sollicitatie;
- bouwprogramma's omhoog, woningen ook voor ons;
- uitbreiding van de ploegendiensten met een extra ploeg;
- handen-af van het minimumjeugdloon op bedrijfsscholen;
- kortere arbeidsdag, langere vakanties met behoud van loon;
- geen aantasting van de werkgelegenheid in welzijnswerk en gezondheidszorg;
- tegen een vrijwilligersleger.

Volgens het dagblad "De Waarheid" werpt de ledenwerfcampagne van het ANJV prachtige resultaten af. Sinds oktober 1975 zouden reeds meer dan 1100 nieuwe leden tot het Verbond zijn toegetreden - het gestelde doel was 1000 - terwijl de campagne pas wordt afgesloten op 10 april a.s. bij de manifestatie ter gelegenheid van de viering van het 30-jarig bestaan van het ANJV.

Er zouden nieuwe afdelingen zijn opgericht in Hoogeveen-Hollandse Veld, Brunssum, Gouda, Leiden, Leeuwarden, Sittard, Huizen en Driebergen-Doorn.

*

* *

Trotskisme

Derde Congres IKB

Opgetogen concludeerde de IKB-leiding na het tweede congres van de Sectie (medio vorig jaar), dat weldra de tijd van daden - "Interventie" *) in vakjargon - aangebroken zou zijn, omdat de propaganda het gewenste resultaat opgeleverd zou hebben.

De IKB-afgevaardigden zullen echter op het derde congres (24 en 25 april) een soort resolutie goedkeuren - op grond van het "democratisch centralisme" kunnen de opstellers van deze resolutie zich nu al bij voorbaat zeker weten van deze goedkeuring - waarin de volgende zinsnede voorkomt:

"De huidige conjuncturele situatie (de komende 12 - 18 maanden) beoordelen we als een tijdelijk respijt in de klassenstrijd. Dat zal gezien de internationale economische en sociale crisis van het Europees kapitalisme niet zo blijven. Wel moet het nu ons uitgangspunt zijn voor de praktische taken. Dat betekent de erkenning dat we vooral een propagandaorganisatie zullen blijven..."

Het gevolg

De her-oriëntatie is zelfs in die mate herzien, dat "de propaganda (noot: en dus niet de "interventie") zich nu ook meer en meer op de arbeiders-beweging zal richten".

Aangenomen mag worden dat deze koers-verandering het gevolg is van datgene wat de afvaardiging van de IKB te horen heeft gekregen tijdens een internationaal samenzijn van Politieke Bureaus van Westeuropese Nationale Secties, eind 1975. Te drastisch en te plotseling is de verandering om aan te kunnen nemen dat het Politiek Bureau van de IKB op eigen houtje handelt en te werk gaat volgens eigen inzichten. Vermoedelijk gaf deze internationale bijeenkomst de aanzet tot de "her-her-oriëntatie". Wellicht moet zelfs de vraag gesteld worden of de leiding van de Vierde Internationale, het Verenigd Secretariaat, toen zoveel inzicht heeft gegeven in de toekomst(-plannen) van de Vierde - een toekomst die n.a.w. ook een zeer sterk subversief en conspiratief element in zich draagt - dat de Nederlanders bekeerd huiswaarts zijn gegaan, met zelfs nog enige duidelijke opdrachten.

*) Interventie = politiek ingrijpen, zoals infiltreren, cellen bouwen in bestaande organisaties.

Ongetwijfeld is de "her-her-oriëntatie" de neerslag van de visie van Ernest MANDEL zelf op het hele economisch gebeuren; een visie die hij onlangs nog weergaf in o.a. het blad "De Internationale" en die we ook terugvinden in de "centrale" tekst voor het komende Derde Congres. Het is overigens opvallend hoe getrouw de leidende Nederlandse trotskisten PIETERSON en BOS MANDEL's denkbeelden in IKB-kring uitdragen.

Het lijkt erop alsof MANDEL gezegd heeft: "Rustig nou maar jongens (opm.: leeftijdsverschil ongeveer 25 jaar). Zorg nou eerst dat je je organisatie volledig in de hand hebt en duidelijk maakt aan je leden waar de revolutie moet beginnen en dan praten we nog wel eens. Heus, onze tijd komt nog wel."

Revolutionaire discipline

De opdracht, die de IKB-leiding meekreeg, heeft ze blijkbaar goed in haar oren geknoopt.

Nauwelijks thuis stelde met name Willem BOS, de organisatie-secretaris van de IKB, maatregelen in het vooruitzicht, die ontegenzeggelijk tot doel hebben van de IKB een handzaam geheel te maken, hetgeen wil zeggen: een groep van mensen die, doordrenkt met het geloof in de kracht van het democratisch-centralisme, hun leiders zullen gehoorzamen.

Dat betekent ongetwijfeld dat een aantal personen de IKB zal verlaten, gezien het element van dwang, die in de voorgestelde (en inmiddels een feit geworden) organisatorische maatregelen ligt besloten.

Het betekent ook, dat in de toekomst minder "sectorialistisch" te werk gegaan zal worden: het vrijblijvend "pionieren" in al die sectoren waar wat kruimels zijn op of mee te pikken, moet afgelopen zijn. Alles wordt ondergeschikt (gemaakt) aan de "proletarisering" van de IKB.

De campagne voor de revolutionaire pers zal zeker door blijven gaan, ter versterking van de centrale propaganda, die geschikt moet worden gemaakt voor het werk gericht op de arbeidersklasse.

De Proletarisering

De IKB-leiders hebben besloten, dat het werk in de vakbeweging een andere functie krijgt.

"Naast de altijd al genoemde (ervaring opdoen, perspectief van een klassenstrijd tendens als blijvende organisatie-vorm van de anti-kapitalistische arbeiders-voorhoede) heeft het ook de functie van het centrale middel om de arbeidersklasse te bereiken."

Daarom ook werd op 21 februari j.l. de eerste arbeiders-conferentie van en voor IKB-leden georganiseerd. Tijdens deze conferentie, bijgewoond door ongeveer een kwart van de IKB-leden, "werd de basis gelegd voor een anti-kapitalistisch platform ten aanzien van het werken binnen de vakbeweging" (Proletarismes Links, nr. 3/1976).

Ofschoon nog niets besloten is (het Congres zal zich erover moeten uitspreken) zullen de eisen, die door trotskisten in de vakbeweging ingebracht c.q. ondersteund (moeten) worden, zijn:

- prijscompensatie en loonsverhoging niet in procenten, maar in centen;
- glijdende urenschaal; verkorting van de werkweek tot 35 uur of vier dagen met behoud van het huidige loon;
- versterking van de directe controle van de werkers in de bedrijven, uitmondend in een volledig arbeiderszelfbestuur;
- zelforganisatie van arbeiders binnen de ("bureaucratische") vakbond;
- zelforganisatie ook in de (reformistische) sociaal-democratische partijen, die, parlementair als ze zijn, teveel water in de wijn (moeten) doen t.o.v. bijvoorbeeld regering en ondernemers.

Deze zelforganisatie in de vakbeweging, bedrijven en in de partijen, moet uiteindelijk leiden tot een (program voor een) anti-kapitalistisch eenheidsfront (AKEF).

En de IKB-ers zouden geen trotskisten zijn als zij niet van mening waren, dat tevens gestreden zou moeten worden - met name in de vakbeweging - voor het Tendensrecht. *)

De middelen, die de trotskisten bij dat alles voor ogen staan, zijn met name: bedrijfsbezetting en de politieke massa-staking.

Conclusie

De herziene her-oriëntatie van de IKB(-leiding) brengt met zich mee, dat het werk in de vakbeweging (weer) prioriteit nr. 1 heeft gekregen, met als ideaal: het bereiken van de "dubbele macht", een

*) Het Tendensrecht is een typisch trotskistisch organisatorisch principe dat 'n minderheid in een organisatie in staat stelt eigen opvattingen te blijven uitdragen.

trotskistische wensdroom. Dat wil zeggen: dezelfde groep mensen (namelijk de arbeiders) heeft de macht in handen zowel binnen als buiten de muren van de fabriek.

Andere activiteiten worden niet op een lager pitje gezet, maar wel ondergeschikt gemaakt. In alles moet de trotskist georiënteerd blijven op de arbeidersklasse.

Het "soldaten-werk" zal in de loop van de tweede helft van 1976 - en de daaropvolgende periode - met zich kunnen meebrengen, dat IKB-ers posten als afdelingsbestuurders en mogelijk zelfs districts-coördinatoren in de VVDM zullen bezetten.

Over de resultaten van het werk in het studenten-milieu is weinig concreets te zeggen. Het zal nauw samenhangen met de kracht van de CPN en de invloed, die deze Partij kan (blijven) uitoefenen, bijvoorbeeld via de ASVA.

N.a.w. zal - zoals tot nu toe nog steeds - de aandacht voor en het werken onder werkende jongeren voorbehouden blijven aan NVV-Jongerencontact, Katholieke Werkende Jongeren (KWJ) en ANJV, en zal de IKB hier geen voet aan de grond krijgen.

Tot slot. Met deze geplande "proletarisering" van de IKB is vermoedelijk een scheuring in de IKB voorkomen tussen het "intellectuaal-istische" deel (m.n. in Amsterdam, Utrecht en Nijmegen) en het op het arbeiders-milieu gerichte deel, dat zich vooral manifesteert in de afdelingen "Zuid-Holland" en Eindhoven.

Bij deze "proletarisering" zal Proloog een rol blijven spelen. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat juist de artistiek-directeur van dit gezelschap (en het IKB-PB-lid) Rik HANCKE het duidelijkst onder woorden brengt wat de taak en werkwijze van trotskisten is en moet zijn:

"Voor de autonome organisatie van de arbeidersklasse (maken wij propaganda). Wij proberen te zeggen: dat moet via de bond gebeuren; gooi de bond niet weg, want dat is een instrument. Werk daarbinnen om ook binnen de bond contrôle op de bond te krijgen. En via de bond contrôle op de bedrijfsvoering. En via de contrôle op de bedrijfsvoering, contrôle op de levensomstandigheden. En via de contrôle op de levensomstandigheden, contrôle op de staat. Contrôle op de maatschappij. En via de contrôle op de maatschappij, het socialisme. Dat is het verhaal wat wij doen."

- De Nieuwe Linie, 28 januari 1976.

En dat is het aloude verhaal van de bolsjewisten en (orthodoxe) communisten. Een structuur van de maatschappij, gebaseerd op de "Sowjets", i.e. de soldaten-raden, de arbeiders-raden en de boeren-raden. Daarmee is tegelijkertijd het wezen van de trotskist blootgelegd. Hij is en blijft een communist, en dus de Westerse maatschappij vijandig gezind. Hij onderscheidt zich van bijvoorbeeld de CPN-er in het feit dat hij revolutionair te werk gaat (wil gaan), terwijl de CPN-er, die zich hetzelfde doel voor ogen stelt, bereid is tot enige tactische concessies aan "de bourgeoisie" en gebruik maakt van de parlementaire mogelijkheden.

*

*

*

POLEMIEK EN KRITIEK BINNEN DE COMMUNISTISCHE GEMEENSCHAP

De laatste maanden wordt in de landelijke pers meer dan vroeger aandacht geschonken aan de relaties tussen enerzijds de CPSU en haar getrouwen en anderzijds de "autonomen" onder de Europese CP-en. Daar is alle reden voor, want de uitspraken die men aan elkaars adres richt zijn allerminst kinderachtig en getuigen van irritatie over elkaars opstelling.

Meningsverschillen tussen de CP-en van Oost- en West-Europa (bv. over de interpretatie van marxistisch-leninistische leerstellingen) zijn overigens niet nieuw. Zij hebben zich bv. gemanifesteerd rond de kwestie van de samenwerking tussen communisten enerzijds en sociaal-democraten, andere "progressieve krachten" en zelfs "bourgeois"-partijen anderzijds. De CP-en van Spanje, Italië en Frankrijk hebben er in het verleden blijk van gegeven uitgesproken opvattingen daarover te bezitten en van mening te zijn dat het middels parlementaire weg participeren aan het staatsbestuur voor hen een aanvaardbare zaak is, zelfs - zo wordt dan gesteld - als dit zou betekenen dat bij volgende verkiezingen de CP weer buiten spel zou komen te staan. Van Sowjetzijde daarentegen is herhaaldelijk betoogd dat de "vreedzame weg naar de macht" slechts als een "tactische" kan worden beschouwd en dat deelname aan een democratische regering slechts als een "overgangsfase" kan worden getolereerd. De laatste maanden lijkt er in de Sowjethouding t.a.v. dit soort opvattingen een "verharding" te hebben plaatsgevonden. Van een "voorzichtige" en "genuanceerde" benadering is men allengs gekomen tot duidelijke waarschuwingen niet af te glijden in ketterijen.

Van de kant van de Westerse CP-en komt daar nog een toenemende stroom van kritiek bij over de behandeling van dissidenten in de Sowjet-Unie, een kritiek die ook geuit wordt door CP-en, die zich daaraan in het verleden nauwelijks te buiten gingen.

Dit alles riep irritatie op bij de Sowjet-Unie en haar bondgenoten en had tot gevolg dat van die kant weer uiting gegeven werd aan daardoor losgewoelde gevoelens van onbehagen.

ZARODOW in Prawda: signaal voor kritiek

De verharding in de Sowjethouding t.o.v. de opvattingen binnen de "autonome" Westerse CP-en over samenwerking met andere politieke par-

tijen is ingezet met een artikel in de Prawda van 6 augustus 1975. Dit artikel was geschreven door hoofdredacteur ZARODOW van het internationale communistische tijdschrift "Vraagstukken van Vrede en Socialisme" (VVS) en trok internationaal veel aandacht. ZARODOW verweet de "autonomen" onder de Westerse CP-en dat zij "zich geen zorgen maken over de onafhankelijkheid van de proletarische partij" en dat zij deze willen doen opgaan "in een ideologisch amorfe organisatie", in een "alliantie gebaseerd op de formule eenheid omwille van de eenheid". ZARODOW richtte zich tegen die "opportunistische" opvattingen, volgens welke de communistische partijen in het Westen via de weg van de opbouw van een parlementaire meerderheid aan de macht moeten komen. Hij onderstreepte uitdrukkelijk dat "voor leninisten meerderheid geen rekenkundig maar een politiek begrip is". Noodzakelijk is "een revolutionaire meerderheid", waarvoor "directe revolutionaire acties door de volksmassa's" minstens zo belangrijk zijn als het aantal vertegenwoordigers in gekozen organen. ZARODOW's boodschap was luid en duidelijk: verover de macht en vestig de dictatuur van het proletariaat.

Dat dit ZARODOW-artikel niet beschouwd moet worden als - zoals een aantal Westeuropese communistische leiders het deden voorkomen - het geesteskind van een wereldvreemde theoreticus, waaraan niet al te veel aandacht moest worden besteed, bleek al spoedig.

Op 17 september werd ZARODOW nl. door CPSU-leider BREZJNEW persoonlijk ontvangen, bij welke gelegenheid de partijleider de VVS-hoofdredacteur uitgebreid lof toezwaaide. Een lof waarin ook VVS deelde, omdat het tijdschrift "actief deelneemt aan de creatieve ontwikkeling van de marxistisch-leninistische theorie, aan de verspreiding van ideeën van het wetenschappelijk communisme, aan de verspreiding van de ervaringen van de zusterpartijen".

Maar bovendien werd kort daarop in het Sowjettijdschrift Rabochiy Klass I Sovremenny (nr.5, sept.-okt. 1975) door het plv. hoofd van de Afdeling Buitenland van het CC van de CPSU, W.W. ZAGLADIN, net zoals door ZARODOW, gewezen op het gevaar van verlies aan "revolutionaire fysionomie" in geval van samenwerking in een "verenigd front".

Op 19 oktober deed het partijblad Prawda een duit in het zakje door de zusterpartijen in het Westen op te roepen tot een "grotere strijdgeest" en te benadrukken dat de weg naar de macht niet noodzakelijk via het parlement hoefde te lopen.

Op 28 oktober mengde Woprosiy Istorii KPSS, een uitgave van het aan het CC-CPSU verbonden Instituut voor Marxisme-Leninisme, middels een artikel van A.I.SOBOLEW zich in de discussie. Deze benadrukte o.m. dat de leidende rol van een CP in een samenwerkingsverband met andere partijen een vanzelfsprekende zaak is.

Op 21 november waarschuwde dezelfde SOBOLEW, nu in het tijdschrift Nowoye Wremia, tegen "ernstige theoretische fouten" en tegen "verkeerde opvattingen omtrent beleid, strategie en tactiek" bij de beschouwing van "het revolutionaire proces". En tegen opduikend "rechts-revisionistische" en "links-sectarische" opvattingen binnen de communistische beweging.

Dit alles kan, ook al gezien de aandacht die door communistische partijbladen aan het ZARODOW-artikel in Prawda is besteed, slechts erop duiden dat er hier sprake was van een uitdrukkelijk door (minstens een belangrijk deel van) de CPSU-leiding gesanctioneerde stellingname. Wat er zeker uit naar voren kwam was dat Moskou minstens vreesde dat nauwere samenwerking tussen CP-en en sociaal-democratische en burgerlijke partijen het militante karakter van deze CP-en zou kunnen laten verdwijnen en een gevaar zou kunnen inhouden voor de zuiverheid van de leer.

Deze mogelijke achtergrond werd ook genoemd in een op 2 februari 1976 verschenen artikel van Oost-Europa-deskundige Viktor ZORZA, die daarin wist te melden dat ten tijde van het verschijnen van het ZARODOW-artikel "vertegenwoordigers van de Franse communistische partij een geheime zitting hadden bijgewoond waar het Kremlin probeerde zijn opvatting van de "dictatuur van het proletariaat" op te leggen". Op deze bijeenkomst, waarvan de exacte datum door ZORZA niet is genoemd, zou ZARODOW de Franse en andere Westerse communistische partijen met de neus op de in het voorgaande vermelde standpunten hebben willen drukken. Het daarbij uitblijven van succes, zou de aanleiding hebben gevormd voor het Prawda-artikel van 6 augustus.

Maar niet alleen de "zuiverheid in de leer" op zich hoeft te hebben meegespeeld. Mogelijk heeft ook meegeteld dat Moskou - zoals sommige analytici menen - de opvatting is toegedaan dat regeringsdeelname van "autonome" Westerse CP-en de Sowjetpolitiek meer problemen op kan leveren dan voordeel brengen: ofwel doordat door revolutionaire ontwikkelingen in een of ander Westeuropees land de détentepolitiek (nog verder) wordt gefrustreerd, ofwel doordat er in West-Europa "socialistische" maatschappij-

vormen ontstaan à la het Tsjechoslowakije van DUBCEK. Van dit laatste zou ongetwijfeld een "besmetting" kunnen uitstralen naar de Oosteuropese landen.

Westeuropese communistische kritiek op de CPSU

De laatste tijd is er ook sprake van een toenemende kritiek van de kant van de Westerse CP-en op sommige aspecten van de Sowjet-samenleving. Dat is in het voorgaande reeds aangeduid. Deze Westerse kritiek heeft o.a. betrekking op de wijze waarop in de Sowjet-Unie dissidenten worden behandeld.

Nadat in november 1975 de CP-Groot-Brittannië zich tijdens haar partijcongres van de Sowjethouding in deze had gedistanciëerd, sprak in januari de CP-België zich in haar partijdagblad openlijk uit tegen Moskou's aanpak van politiek andersdenkenden en dissidenten. Op een vroeger tijdstip was dat al gebeurd door enkele Scandinavische CP-en, daarin al enkele jaren eerder voorgegaan door de CP-en van Italië en Spanje en ook door de zich aanvankelijk wat terughoudend uitende CP-Frankrijk. Begin januari liet de CP-Frankrijk bij monde van haar secretaris-generaal MARCHAIS duidelijke kritiek horen door te wijzen op in de Sowjet-Unie plaatsvindende schending van de mensenrechten en door erop te wijzen dat voor de PCF "socialisme synoniem (is) met vrijheid" en dat het niet geoorloofd is "repressieve of administratieve maatregelen tegen de vrije meningsuiting te nemen". Begin februari werd deze kritiek op de Sowjet-Unie nog eens overgedaan. Tijdens het toen gehouden 22e PCF-congres kwam MARCHAIS nog eens met een onomwonden veroordeling van de behandeling van dissidenten. MARCHAIS noemde die opnieuw "niet verenigbaar met de idealen van het socialisme". De PCF kon dat niet dulden "vooral niet van een land waarvan de bevolking het socialisme al tientallen jaren geleden heeft geaccepteerd". MARCHAIS wees tevens - overigens niet voor het eerst - de (door Moskou gekoesterde) idee van een algemeen geldig model voor het communisme af en wees van Sowjetzijde geuite kritiek op de steeds meer uitgesproken keus van Westeuropese CP-en voor de "parlementaire weg" ter verwezenlijking van het socialisme van de hand.

Uitlatingen van deze soort werden ook gedaan in het Spaanse partijdagblad "Mundo Obrero". In januari verklaarde het blad dat sedert 1968 Tsjechoslowakije het voorbeeld is van de ontkenning van het "socialisme" en veroordeelde het uitdrukkelijk de vervolging van de oppositie in de

Sowjet-Unie. Medio december had Santiago CARILLO, secretaris-generaal van de Spaanse CP, ook al en niet voor het eerst, zeer onorthodoxe geluiden laten horen. Over de verhouding tussen de Westeuropese en de Oosteuropese CP-en had hij toen gezegd: "Er kan geen politieke lijn bestaan die gemeenschappelijk is aan zowel de CP-en van de kapitalistische landen als aan de door CP-en geregeerde staten van Oost-Europa". Voorts stelde hij te geloven dat "het oude internationalisme een historisch residu is, bestemd om te verdwijnen". Hij benadrukte overigens wel te denken aan "een reconstructie van het internationalisme, maar dan gebaseerd op gecoördineerde actie met de rest van de Westeuropese arbeidersbeweging". Recent nog heeft CARILLO opnieuw kritische geluiden laten horen over de Sowjet-Unie. Tijdens een bezoek aan Rome aan het begin van de maand maart, een bezoek dat hij naar eigen zeggen belangrijker achtte dan het bijwonen van het 25e CPSU-congres dat toen in Moskou gehouden werd, verklaarde hij onverbloemd het socialisme in de Sowjet-Unie "primitief" te vinden. "Het draagt nog altijd de merktekens van het semi-feodale systeem dat het omvergeworpen heeft". En hij benadrukte opnieuw dat het "socialisme" in de Westerse landen moet afwijken van het Sowjetmodel. In het Westen is "socialisme" alleen mogelijk als het zich baseert op de meerderheid van de bevolking en als de partijen die het "socialisme" voorstaan bereid zijn van de macht afstand te doen, wanneer hun meerderheid ophoudt te bestaan, aldus CARILLO.

Het is tekenend voor de bestaande verhouding tussen de "autonome" Westerse CP-en en de CPSU dat tijdens het eind februari en begin maart gehouden 25e CPSU-congres weliswaar geen regelrechte kritiek op de Sowjet-Unie werd geuit door Westerse vertegenwoordigers, maar toch wel de bestaande meningsverschillen voor iedereen duidelijk werden onderstreept. Zowel BERLINGUER van de PCI als de Franse delegatie-leider PLISSONIER (PCF-secretaris-generaal MARCHAIS was niet eens naar Moskou gekomen) hebben nadrukkelijk hun onafhankelijke "autonome" opstelling verdedigd. Zij werden daarin bijgevallen door secretaris-generaal McLENNAN van de CP-Groot-Brittannië die duidelijk maakte dat het doel van de CPGB is "om in Engeland een socialisme op te bouwen waarin de persoonlijke vrijheid, het politiek pluralisme, de onafhankelijkheid van de vakbonden, de godsdiensten, culturele, artistieke en wetenschappelijke vrijheden zijn gegarandeerd".

Dit soort uitlatingen, die in de Westerse pers in extenso werden

weergegeven, riepen bij de Sowjetleiders zoals te verwachten was de nodige irritatie op en het is dan ook niet verwonderlijk dat in deze sfeer de Sowjet-Unie en haar Oosteuropese bondgenoten hun ontevredenheid over de toestand niet onder stoelen of banken hebben gestoken.

Uitingen van ontevredenheid uit Oost-Europa

Op 17 januari van dit jaar gaf het Sowjetpartijdagblad Prawda dan ook overduidelijk uiting aan haar ontevredenheid in een artikel van de hand van directeur TIMOFEJEW van het Sowjetinstituut voor de Internationale Arbeidersbeweging. Deze maakte aanmerkingen op de "revisionistische" opstelling van bepaalde leidende Westerse communisten en wees nadrukkelijk op de "historische missie" en de "leidende rol" van de arbeidersklasse in de strijd voor het "socialisme". Met verwijzing naar de Sowjet-Unie als lichtend voorbeeld stelde TIMOFEJEW dat de arbeidersklasse daar "dankzij haar dictatuur" een machtige organisatie heeft opgebouwd.

Een week later bracht Prawda een tweede artikel, ditmaal van politiek commentator KORIONOW, dat in de internationale pers veel aandacht trok en waaruit bv. in het Oostduitse partijdagblad Neues Deutschland uitvoerig is geciteerd. KORIONOW benadrukte dat na de Europese veiligheidsconferentie van Helsinki door de "reactionaire krachten van het imperialisme" en door "binnen de arbeidersbeweging zelf" bestaande stromingen, die het marxisme-leninisme vijandig gezind zijn, een ideologische tegenaanval is ingezet. Als remedie hiertegen noemde hij waakzaamheid en actieve solidariteit geboden. Hij citeerde met instemming het Tsjechoslowaakse partijdagblad Rude Prawo: "De strijd tegen het anti-Sowjetisme is de internationale plicht van de communisten over de hele wereld". Hij stelde dat er "geen anti-Sowjet-communisme kan bestaan en ook geen communisme dat tegen het bestaande socialisme, tegen het Warschaupact, de Comecon en de belangen van de socialistische gemeenschap is". KORIONOW leverde stevige kritiek op die communisten, die er op onvoldoende wijze blijk van geven waakzaam te zijn tegen uitingen van "anti-Sowjetisme" en die het "internationalisme" slechts beschouwen als een overblijfsel uit het verleden. Het KORIONOW-artikel eindigde met een oproep aan alle in de komende maanden te houden congressen van CP-en om grote nadruk te leggen op het principe van het "proletarisch internationalisme".

Dat de verdediging van dit principe de "heilige plicht" is van iedere communistische partij en van iedere marxist-leninist werd tijdens

het eind februari en begin maart gehouden 25e CPSU-congres herhaaldelijk benadrukt. Onder anderen door de eerste secretaris van de Witruussische CP, MASHEROW, die beoogde dat er jammer genoeg aanhangers van het "socialisme" zijn die door hun nationale "bijzonderheid" te verdedigen in wezen de principes van dit proletarisch internationalisme aantasten. Ook de eerste partijsecretaris van de Oekraïne, TSJERBITSKY, uitte zich in dezelfde zin. Hij wees bovendien uitdrukkelijk op het gevaar van het binnendringen in de communistische partijen van revisionistische invloeden, van linkse en rechtse tendenties, van nationalistische opvattingen en van ideologische invloeden, die de arbeidersklasse vreemd zijn.

Dat deze uitspraken gericht waren tegen de Westerse CP-en en de ontwikkelingen, die daarin plaats vinden, was duidelijk.

Ongeveer een halve maand eerder - op 13 februari - had Prawda dezelfde materie aangevoerd door te wijzen op de gevaren van een te nauwe samenwerking tussen communistische en socialistische partijen. Volgens Prawda bestaat er gevaar voor een eventuele verzwakking van "de politieke posities van communisten", wat het risico met zich brengt dat CP-en "sociaal-democratische" kenmerken over gaan nemen. En dat is juist wat "rechtse sociaal-democraten" willen, als zij "selectieve contacten" nastreven met bepaalde CP-en.

De waarschuwendende vinger lijkt hier duidelijk geheven te worden tegen CP-en als die van Italië en Frankrijk.

Vooraf de opstelling van de laatste tijdens haar 22e congres van begin februari, waar het principe van de "dictatuur van het proletariaat" werd geschrapt, moet in Oost-Europa de nodige irritatie hebben gewekt. Die is er ook uitgekomen. Niet alleen in de eerder weergegeven Sowjetuitlatingen, maar ook in een artikel van het Tsjechoslowaakse partijdagblad Rude Prawo (waar het noodzakelijk permanente karakter van dit principe werd onderstreept). En zelfs door de leider van de zich in Oost-Europa autonoom opstellende Roemeense CP, CEAUSESCU. Tijdens zijn rede voor het 25e CPSU-congres benadrukte hij dat "de ontwikkeling van een kapitalistische naar een communistische maatschappij niet kan verlopen zonder de dictatuur van het proletariaat". Dat hij met deze uitspraak, die overigens past in het kader van zijn orthodoxe binnenlandse beleid, van de congresafgevaardigden veel bijval oogstte, zal geen verbazing wekken.

De meest recente belangrijke uitspraken in deze polemiek werden op 17 maart j.l. gedaan door CC-secretaris en Politburolid SOESLOW

tijdens een rede voor de Sowjetacademie van Wetenschappen. SOESLOW deed een zeer scherpe uitval naar niet met name genoemde Westeuropese CP-en door die communisten, die de politiek van het Kremlin vervangen door een eigen politiek, te kwalificeren als "vijanden" en "opportunisten" en hen te beschuldigen van pogingen om "het marxisme te vervangen door bourgeois-liberalisme". Hij benadrukte in zijn rede nog eens uitdrukkelijk de leidende rol van de CPSU in de internationale communistische beweging, de onaantastbaarheid van het principe van de dictatuur van het proletariaat en veroordeelde alles wat "opportunisten" willen laten doorgaan voor "regionale en nationale variaties van het marxisme". "Deze variaties" aldus SOESLOW, "hebben niets gemeen met de revolutionaire theorie en berokkenen schade aan de zaak van de werkende klasse". Dat deze uitspraken weer reacties ten gevolge hadden van de kant van de "autonome" CP-en zal geen verwondering wekken.

De Italiaanse CP (PCI) kwam eind maart in het partijdagblad l'Unita met een artikel van PCI-functionaris CERVETTI - een van de jongeren in het Secretariaat en een zeer naaste medewerker van partijleider BERLINGUER-, waarin deze de uitspraken van SOESLOW afwees.

De Franse CP reageerde middels een radio-interview van Jean KANAPA, lid van het politiek bureau van de PCF, dat bovendien nog op 31 maart in l'Humanité werd afgedrukt. KANAPA benadrukte dat het voor de PCF ondenkbaar is voor Frankrijk een ander socialisme na te streven dan een "socialisme aux couleurs de la France". KANAPA deed voorts een scherpe aanval op het onderscheid dat Moskou maakt tussen de principes van proletarisch en van socialistische internationalisme.*) "Wij zijn het niet die deze nieuwe vorm van internationalisme", dit tot een hogere rangorde behorend socialistisch internationalisme "hebben uitgevonden", aldus KANAPA. "Wij zijn het niet die deze regionale variant hebben bedacht, het zijn onze kameraden uit de socialistische landen, die dat hebben gedaan".

Ook van de kant van de Tsjechoslowaakse CP zijn - zoals gebruikelijk voor deze zeer trouwe Sowjetsatelliet - weer uitspraken gedaan in deze polemiek. CC-secretaris en presidiumlid van de Tsjechoslowaakse CP,

*) Het eerste regelt de verhouding tussen alle CP-en in de wereld, het tweede heeft in principe betrekking op de verhouding tussen de Sowjet-Unie en alle andere landen waar de CP aan de macht is.

Josef KEMPNY, heeft in de tweede helft van maart een heftige aanval gedaan op bepaalde communistische partijen "die zich laten manipuleren door de imperialistische ideologie" en die compromissen zoeken over fundamentele grondslagen zoals "het proletarisch internationalisme" en de "dictatuur van het proletariaat". En op 17 maart heeft de Franse CP in haar partijdagblad een polemieek gevoerd met een andere CC-secretaris van de Tsjechoslowaakse CP, BILAK. Aanleiding daartoe was een betoog van BILAK waarin deze had gesteld dat "het Sowjetcommunisme het beste model vertegenwoordigt voor het communisme". L'Humanité wees deze stelling af en benadrukte het "onvermijdelijk en goed" te achten "een onafhankelijke weg" te volgen "in de strijd voor het socialisme".

Tegen deze achtergrond gezien is het niet verwonderlijk dat een van 16 tot 18 maart in Oost-Berlijn gehouden voorbereidingsbijeenkomst voor de paneuropese conferentie van CP-en niet die resultaten bracht, waarop de CPSU en haar getrouwen hadden gehoopt. Ook deze keer slaagde men er niet in te komen tot de opstelling van een slotdocument dat voor alle partijen aanvaardbaar was. Met name het door Moskou geclaimde leiderschap in de internationale communistische beweging schijnt weer een van de belangrijkste struikelblokken te zijn geweest.

Duidelijkheid door paneuropese CP-en conferentie?

Uit dit alles is duidelijk dat de ontwikkelingen binnen het West-europese communisme en de kritische uitlatingen over de Sowjet-Unie, waaraan sommige Westeuropese communistische woordvoerders zich de laatste tijd te buiten zijn gegaan, de CPSU c.s. erg hoog zitten. Begrijpelijk, al was het maar omdat op zijn minst verbaal vraagtekens worden geplaatst bij de leidende rol van de Sowjet-Unie en de CPSU.

Sommige waarnemers zijn overigens van mening dat de Sowjetleiders het niet geheel eens zijn over de manier waarop zij de kritische opstelling van de autonome Westeuropese CP-en moeten benaderen. Zo meende het dagblad Le Monde eind maart een trend te kunnen constateren om de onderlinge polemieken niet te scherp te laten worden. In dit verband kan gewezen worden op de manier waarop de belangrijkste Sowjet-persorganen aandacht geschonken hebben aan de eerder vermelde SOESLOW-toespraak voor de Sowjetacademie van Wetenschappen.

Het Sowjetpartijdagblad Prawda liet in haar weergave daarvan die passage onvermeld, waarin de "opportunisten" werden veroordeeld voor hun streven naar "regionale en nationale variaties van het marxisme". Het Sowjetpersbureau Tass bracht deze zinsnede wel, evenals het regeringsblad Izwestia in haar eerste oplage. In de tweede Izwestia-oplage daarentegen was deze uitspraak geschrapt.

Dit alles zou inderdaad kunnen wijzen op meningsverschillen binnen de CPSU-leiding over de wijze van opstelling tegenover de "autonome" CP-en. En ook op het feit dat men de polemiek niet al te scherp wil laten worden en de betrekkingen niet al te zeer wil laten verslechteren.

Dit laatste wordt nog ondersteund door het feit dat Prawda een week na de SOESLOW-rede kwam met een artikel dat "een scheiding in de schoot van het internationaal communisme" ten sterkste ontkende.

Hoe het ook zij, de gebeurtenissen en uitlatingen van de laatste tijd wijzen duidelijk op een verheviging van een sinds langere tijd bestaande ideeënstrijd tussen de "autonome" Westeuropese CP-en en de meer orthodoxe CPSU. Welke partij in deze ideeënstrijd eventueel de toegeven- de zal zijn is op dit moment niet te voorspellen. Temeer daar dit af- hangt van o.m. externe factoren, zoals de bereidheid van sociaal-demo- cratische partijen tot samenwerking met Westeuropese CP-en of de geloof- waardigheid van deze CP-en voor het electoraat.

Mogelijk dat de nog steeds op stapel staande paneuropese conferen- tie van CP-en, tegen de achtergrond waarvan de woordenstrijd van de laat- ste tijd zich o.m. heeft afgespeeld, meer duidelijkheid zal brengen.

Op dit moment zijn er nog steeds geen definitieve tekenen die erop wijzen dat deze conferentie - ondanks de moeizaam verlopende voorberei- dingen - niet door zal gaan. Afgelasting zou voor de CPSU binnen de com- munistische wereldbeweging een groot gezichtsverlies betekenen en alleen al daarom lijkt het waarschijnlijk dat de CPSU er veel aan gelegen is de conferentie te laten doorgaan. Hoewel niet tot elke prijs.

*

* *